

273. S:t Martins kyrka, nu S:ta Ingridis kloster, Skenninge.¹⁴

Pl. 88, 89.

Litteratur: Östgöta-Correspondenten ^{8/10, 9/10, 6/11 1937, 6/9, 26/9, 9/10 1939, 25/11 1940}; Svenska Dagbladet ^{9/10, 6/11 1937, 8/9, 20/10 1939}; Norrköpings Tidningar ^{9/10, 6/11 1937}; Svenska Morgonbladet ^{6/11 1937, 13/1 1938}; Östergötlands Dagblad ^{6/11 1937}; Motala Posten ^{8/11 1937}; E. Pegelow, Skänninge en stad med forntora anor, i Norrköpings Tidningar ^{4/12 1937}; O. Bengtzon i Östergötlands Dagblad ^{19/2 1938}; B. Cnattingius, Rapport till Riksantikvarieämbetet ^{14/5 1938, dnr 2007/38 (ATA)}; Östgöta-bygdens Tidning ^{6/9, 20/9 1939, 20/11 1940}; Notis i Stockholmstidningen ^{8/9 1939}; Söderköpings-Posten ^{8/9 1939}; Göteborgs-Posten ^{8/9, 27/9 1939}; J. Cox i Östgöta-Correspondenten ^{8/9 1939}; Cimbrishamns-Bladet ^{2/10 1939}; Södermanlands Nyheter ^{2/10 1939}; Sign. Geepe i Östgöta-Tidningen ^{16/10 1939}; Öresunds-Posten ^{25/10 1939}; H. Torselius i Östgöta-Correspondenten ^{28/10 1939}; Grävningberättelse av Berit Wallenberg till Riksantikvarien avseende grävningarna 1939, daterad 1940, dnr 2911/40 (ATA);¹⁵ Rapport av Sven B. F. Jansson till Riksantikvarien dat. ^{19/7 1943, med läsning, dnr 3200/43 (ATA)}, Ytterligare några nyfunna runinskrifter (i: Fornvännen 1943), s. 317; Rapport av Gillis Olson till Riksantikvarieämbetet ^{18/12 1946, dnr 5594/46 (ATA)}.

Äldre avbildningar: T. Lindell, Foto 1937 (Östergötlands museum); Foton av Berit Wallenberg 1939 (a.a.) (ATA), Ett återgivet av Tor Andrae, Ur det religiösa livet i Östergötland, i Sveriges bebyggelse, landsbygden, Östergötlands län bd II, (1947), s. 11; G. Olson, Foto 1946 (a.a.) (ATA).

Denna och närmaste följande kalkstenshäll äro av största intresse för kännedomen om de olika gravlägningsformerna under den äldsta kristna tiden och äga dessutom den märkligheten att i orört skick kvarliga över sin gemensamma grav, vars skelett alltså i orubbade lägen anträffades under hällarna. De klargöra, att vid sidan av de mer eller mindre monumentalt utarbetade kistor med sidohällar, gavlar och lockhäll, som efter det bevarade praktexemplaret från Eskilstuna vunnit namnkunnighet som 'Eskilstunakistor', vid sidan av de exempelvis från Västergötland kända tumborna eller de från Vinnerstadsexemplaret Ög 9 kända resta kalkstenshällarna har det funnits stenar, till formen sammanfallande med en vanlig Eskilstunakistas lockhäll, vilka icke vilat på ett sarkofagunderlag utan placerats direkt i gräsytan, med skelettet jordat strax under hällen. Vid över- och nederändarna har ibland ställts en låg kalkstensflisa som markering.

De bägge hällarna anträffades vid Bengt Cnattingius' utgrävning 1937¹⁶ av området med den nu försvunna S:t Martins kyrkas kyrkogård, över vilken senare S:ta Ingridis kloster i slutet av 1200-t. anlagts. I närheten av de två gravarna anträffades här förtecknade hällar Ög 273—283. Dubbelgraven, var belägen närmast intill nordoständen av den källare till klostret, som inretts till ett stenmuseum, framgrävdes i orört skick, och stenarna lågo oskadda så när som på en spricka, som genomlöpte den ena stenen, Ög 274. Skeletten framgrävdes under hällarna på ett djup av ¹⁷m. Av trycket under hällarna hade de pressats ut i längdriktningen, och den uppfattningen uppstod, att det varit män av säregen längd. Vid den sakkunniga undersökningen, utförd av ¹⁸ fastställdes emellertid, att de bägge döda haft normal manslängd.¹⁹

Hällen Ög 273, som saknar kantflisor i bägge ändarna, är av ljusgul kalksten, lös i ytan, så att den mjölar sig vid borstning. L. 2,02 m., br. 0,74—0,67 m. Runorna äro överallt bevarade och tydligt huggna, men i ett trasigt, mindre parti av ena hörnet beröras ett par tre runor av skadan, ehuru rätt obetydligt.

Inskrift:

kufi + lagpi + stin + eftir × ygila + sun + sin · kup jalbi has sal

5 10 15 20 25 30 35 40

»Guve lade stenen efter (Ängle?), sin son. Gud hjälpe hans själ!»

Till läsningen: Tvekan om läsningen kan uppstå blott beträffade r. 33. Sven B. F. Jansson läser denna runa som i, vilket kanske är det riktiga. Men på hst:s mitt finas liksom antydningar till ett tvärande, mindre kryss, som på 38 h, och måhända är det ej uteslutet, att runan varit avsedd som ett h. Punkten i 7 är kanske något osäker — jfr grannhällens lakpi.

Medan kufi väl med säkerhet återger det från bl.a. en sömländsk runsten, Sö 63 Fågelö (kufi), kända mansnamnet fsv. *Guvi*, är namnet ygila vanskligare att identifiera. Sven B. F. Jansson har föreslagit att uppfatta det som en onöjaktig skrivning för fsv. *Ængle*.

¹⁴ Stenen har signum Ög Fv1943:317A i Samnordisk runtextdatabas (version 2014).

¹⁵ Nordén lämnar plats för mer litteratur och skriver i marginalen: »tidningsartiklar, citeras senare!». Därovanför är inskrivet, med blyerts måhända av Wessén, referensen till Svenska Dagbladet, se ovan.

¹⁶ Nordén skriver »Berit Wallenbergs utgrävning 1939». Wessén/Jansson anger »1937?» i marginalen. Se Bengt Cnattingius rapport till Riksantikvarieämbetet (ATA dnr 2007/38) där det framgår att utgrävningen 1937 leddes av Bengt Cnattingius.

¹⁷ Nordén har här lämnat plats för en måttuppgift — markerat i marginalen av Wessén/Jansson. Av B. Wallenbergs rapport (ATA dnr 2007/38) framgår att skelettet under nr 273 påträffades på 57,3 cm djup och var begravt på 69—70 cm djup. Första skelettdelarna, i oordning, under nr 274 påträffades däremot strax under markytan, skelettet som ansågs som Guves (»Kufe» i Wallenbergs rapport) var däremot lagt på 58 cm djup.

¹⁸ Nordén har här, före och efter kommatecknet, lämnat plats för vem som utförde undersökningen och sannolikt varifrån denne kom — markerat i marginalen av Wessén/Jansson. Enligt artikeln i Östgöta Correspondenten den ^{25/11 1940} utfördes undersökningen av »fröken Maj Florell med bistånd av docent Dahr».

¹⁹ Nordén lämnar plats för ytterligare text — och har heller inte avslutat meningen med en punkt, vilket dock är tillagt i utgåvan.

Plansch 89a. 273, 274 (närmast). S:t Martins kyrka, nu S:ta Ingrids kloster, Skenninge. Gravhällarna vid framgrävningen 1939. Foto Berit Wallenberg 1939 (ATA). Runhällarna i ursprungligt läge, fotot taget från söder.

Plansch 88b. 273, 274. S:t Martins kyrka, nu S:ta Ingrids kloster, Skenninge. Foto Nordén 1946. [Jansson skriver 1947: Retuscherat. Duger.]

Plansch 89b. 273, 274. S:t Martins kyrka, nu S:ta Ingrids kloster, Skenninge. Gravhällarna efter restaureringen 1946. Foto Nordén 1946.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med reservationer. Utgåvan är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter är du välkommen att meddela dessa till utgivaren på nedanstående e-postadress.

Utgivare: Jan Owe

Kontakt: runor@gamlebo.se

Senast ändrad 2020-05-16